

bomen | nieuws

Nummer 3 - mei 1991

Een uitgave van de Bomenstichting

Voor PARK- CITY- en PROJECT-
meubilering de degelijkste en
meest uitgebreide systemen.

VRAAG DE GROTE KLEURENCATALOGUS.

inter-design id

postbus 217 6800 AE arnhem nederland
telefoon 085-435907 telefax 01720-21120

De Halmen 10
7383 BG Voorst
Telefoon 05758 - 1588

VAN DAM
BOOMVERZORGING

SNOEIEN MET HOOGWERKER OF KLIMTECHNIEK /
BOOMCHIRURGIE/GROEI-TOORNISSEN/AFBOUW- EN
VELLING VAN BOMEN/ADVIES EN INVENTARISATIE

NIELS BRUGGENWERT
BOOMVERZORGING

arboricultural specialists

LAURENS KOSTERPLEIN 13
5025 EC TILBURG
013 - 357802

Meijer Groen en Recreatiebeheer

Uw bomen zijn ons waard.

Snoeien d.m.v. klimspecialisten of hoogwerker.
Velling - dunningen, wondbehandeling.
Specialist in "moeilijke gevallen".

Vrijblijvend advies en offertes.

MEIJER

Meijer Huizen, Uw adres!

Delta 142, 1273 MA Huizen, Telefoon 02152-53568

Bomennieuws
nummer 3 -1991

Een uitgave van de
Bomenstichting te
Utrecht
Oplage: 4000

Eindredactie en
vormgeving:
Frank Moens

Productie:
Mirjam Lammertink

Redactie:
Hans Pfeiffer
(voorzitter)
Marjan ten Cate
Joop Comijs
Mirjam Lammertink
Aart de Veer

Redactieadres:
Bomenstichting
Donkerstraat 17
3511 KB UTRECHT
(030) 34 07 78

Druk:
Van den Berg's
Drukkerij BV - Maarn

Verschijnt 6 x per jaar,
voor donateurs gratis,
abonnementen f 35,-
per jaar.

ISSN 0166-784 X

Overname van
artikelen en berichten
na overleg met de
redactie.

In dit nummer...

33

Boomfeestdag met een zilveren randje

Dick Polvliet doet verslag van de Nationale Boomfeestdag in Beverwijk.

35

1 juni "Landelijke Hortusdag"

De horti in Nederland openen op zaterdag 1 juni hun poorten voor het publiek. Mirjam Lammertink sprak er over met Vijko Lukkien, directeur van de Botanische Tuinen in Utrecht.

40

Snoeien van bomen en struiken

Een moeilijk karwei dat ingrijpt in de levensprocessen van de boom. Marjan ten Cate gaat uitvoerig op de materie in.

Jaarverslag 1990

Het Jaarverslag van de Bomenstichting over het jaar 1990 is klaar. U kunt het gratis toegestuurd krijgen. Schrijf naar de Bomenstichting, Donkerstraat 17, 3511 KB in Utrecht, of bel 030-340778.

Von Gimborn Arboretum (foto: Martin Hoek)

En verder in dit nummer:

Van de redactie	32	Boeken	49
Lezersonderzoek aanzet tot vernieuwing	32	Agenda	50
Stamgasten	39	Boomverzorgingstip	50
Monumentale Bomenboek	39	Vragen	50
Waardevolle oude bomen (33)	44		
Cultuur en verzorging van bomen in de kunst	47	Bijlage:	
Herstellbijdrage monumentale bomen	48	Introductiefolder boek "Monumentale Bomen in Nederland"	
Voor u gelezen	49		

Op de voorpagina:

*Tijdens de landelijke
viering van de Nationale
Boomfeestdag in
Beverwijk plantten
Koningin Beatrix en Prins
Claus een 25-jarige
zilverlinde als aandenken
aan hun zilveren
huwelijksfeest*

foto: R. Wandemaker

Van de redactie

Bomennieuws nummer 3 van 1991 heeft een klein zilveren randje. Koningin Beatrix riep in maart immers heel Nederland op om bomen te planten, een initiatief dat we als Bomenstichting graag onderschrijven (mits het goed gebeurt!). Kontaktpersoon Dick Polvliet woonde de viering van de Nationale Boomplantdag in Beverwijk bij, waar Beatrix

Confederatie van Oranjeverenigingen het koninklijk paar 25 bomen voor de tuin van Huis ten Bosch aanbood. En natuurlijk doet hij nu verslag in Bomennieuws.

Op het secretariaat

Bomenfonds, ook hierover weer een artikeltje elders in dit nummer. Het was even slikken toen bij het opmaken van de jaarrekening over 1990 bleek, dat we een flink tekort hadden opgelopen. Met name de jubileumactiviteiten hebben veel gekost in verhouding tot de opbrengst. Verder bleef de groei van het aantal donateurs dit jaar op zo'n 4% steken, normaal ligt dat cijfer rond de 8%. Het Jaarverslag 1990 is nu verkrijgbaar, zie de mede-

delingelders in dit blad. De activiteiten voor dit jaar zullen er mede op gericht

sten te vergroten, onder andere door een tweetal wervingsacties. Verder streven we ernaar, voor zover mogelijk, sponsors te zoeken voor het financieren van projecten en misschien ook structurele ondersteuning.

Verder dienst natuurlijk vermeld te worden dat de redactiecommissie een nieuwe voorzitter heeft, dr. A.A. de Veer. Tot nu toe zette hij zich als corrector in voor het blad.

In het hart van dit blad vindt u de beloofde folder over het boek "Monumentale Bomen in Nederland", die door de uitgever ter beschikking wordt gesteld. Als donateur ontvangt u 15% korting. Verder wijzen we u nog even op het aanmeldingsformulier voor de donateursexcursie op 25 mei a.s., die we al in het vorige

keer gaan we naar het Arboretum Trompenburg in Rotterdam. We hopen, u daar eens te kunnen ontmoeten!

Lezersonderzoek aanzet tot vernieuwing

In november van het afgelopen jaar hielden we een enquête onder een deel van de lezers van Bomennieuws. We wilden graag eens weten wat de meningen waren over Bomennieuws, en bovendien wat meer informatie verkrijgen over de opbouw van ons donateursbestand. Er werden 580 enquêtes verstuurd, en er kwam een hoge respons van maar liefst 52%. Dat alleen al was voldoende om te kunnen constateren dat de lezers zich blijkbaar betrokken voelen bij het blad en de Bomenstichting.

Resultaten

Voor wat betreft de waardering van Bomennieuws waren de uitkomsten bemoedigend: de leesintensiteit is aanzienlijk, 25% van de mensen besteedt meer dan 30 minuten aan het blad, meer dan 50% leest er 10 tot 30 minuten in. 33% leest dan driekwart van het blad, 25% van de mensen komt tot de helft van de inhoud.

De begrijpelijkheid van de teksten, de lengte en de leesbaarheid van de artikelen werden hoog gewaardeerd. Over het uiterlijk van Bomennieuws was men redelijk tevreden. Aan de overzichtelijkheid kan echter nog het een en ander worden ver-

beterd. De algemene voorkeur gaat uit naar een verschijningsfrequentie van 6 keer per jaar, en dat zal dan ook niet veranderen. Alleen in 1991 zullen we slechts 5 keer uitkomen.

Uit het onderzoek blijkt dat er veel interesse is voor artikelen over monumentale bomen, vaktechnische artikelen, een vragenrubriek en boekbesprekingen. We doen ons best deze onderwerpen dan ook in elk nummer aan de orde te laten komen. Verder kwamen er tientallen tips over onderwerpen waar men graag over zou willen lezen.

Goede voornemens

Met de resultaten van het lezersonderzoek in de hand gaat de redactie nu verder met een vernieuwd Bomennieuws.

Om de overzichtelijkheid van Bomennieuws te verbeteren zijn er meer vaste rubrieken gekomen, zodat u sneller terug kunt vinden wat u interesseert en er een evenwichtige inhoud van elk nummer kan ontstaan. Ook de vernieuwing van de lay-out maakt het blad overzichtelijke, luchtiger en meer bij de tijd.

We zijn weer gestart met een vragenrubriek, helaas was deze een beetje in het slop geraakt. Bovendien is er een nieuwe rubriek "Boompje wisselen" opgezet.

Overigens... uw opmerkingen, interessante knipsels, tentoonstellingen, lezingen, lokaal en regionaal nieuws met betrekking tot bomen kunt u natuurlijk altijd naar ons opsturen.

M.L.

Boomfeestdag met een zilveren randje

De Nationale Boomfeestdag werd dit jaar gevierd in het park Overbos in Beverwijk, onder aanwezigheid van H.M. Koningin Beatrix en Z.K.H. Prins Claus. Ook kontaktpersoon Dick Polvliet was er en hij schreef een verslag voor Bomennieuws.

Een stukje geschiedenis

Op 20 maart jongstleden was het groot feest in Beverwijk. Om allerlei redenen. Ruim 25 jaar geleden - in 1964 - werd tijdens een raadsvoordracht van de gemeente Beverwijk gesteld, dat er behoefte was aan een stadspark als noodzakelijk onderdeel van het centrum. "Een park met grasvlakten en waterpartijen, eventueel aangevuld met restaurants, terrassen en speelgelegenheden", zo stond in de plannen te lezen. Deze wens leidde in 1970 tot de vaststelling van het bestemmingsplan "Het Overbos", waarvan 16 hectare grond werd gereserveerd voor een stadspark. Helaas bleken de financiële middelen te ontbreken om één en ander op korte termijn te realiseren.

Ondertussen werd er aan alle kanten aan het gebied geknabbeld. In 1984 werd door de gemeenteraad van Beverwijk een structuurplan vastgesteld waarin ondermeer de bestemming van het Overbosgebied als stadspark nogmaals werd onderkend en vastgelegd. Het besluit echter om aan de rand van het stadspark een terrasflat te bouwen, deed zoveel stof opwaaien, dat door een aantal groenbewuste Beverwijkers de vereniging "Groene Long Beverwijk" werd opgericht. De vereniging moest de toekomst van het stadspark veilig stellen. Hoewel de flat er enerzijds toch schijnt te moeten komen en er anderzijds enige huizen moeten worden afgebroken, is het de vereniging uiteindelijk gelukt om de gemeenteraad van Beverwijk in

oktober 1990 tot uitvoering van het stadsparkplan te doen besluiten. Het wordt echter wel de helft kleiner dan oorspronkelijk was vastgesteld. Zoals dit deel van Nederland in het verleden op de zee moest worden veroverd, moest dit stadspark ook bevochten worden, zij het op andere elementen.

Groene Long beloond

Vanwege haar streven werd aan de vereniging "Groene Long Beverwijk" twee jaar geleden door de minister van V.R.O.M. het predikaat "voorbeeld-functie" verleend. De Stichting Nationale Boomfeestdag heeft daarom een juiste keuze gemaakt door de landelijke viering daar, in het stadspark Overbos, te doen plaatsvinden. Een kroon op het werk van de vereniging "Groene Long Beverwijk". Máár ze gaan door: de vereniging heeft een bomenfonds opgericht dat gevuld moet worden met de opbrengsten van de verkoop van boomcertificaten en aandelen van het park Overbos.

Een vorstelijke, zilveren bekroning

De feestvreugde op 20 maart werd nog verhoogd door de aanwezigheid van koningin Beatrix en prins Claus. Zij hebben immers te kennen gegeven, ter gelegenheid van hun zilveren huwelijk geen persoonlijk, nationaal cadeau te willen ontvangen. Liever zagen ze dat ter hunner ere aandacht zou worden besteed aan de nationale groenvoorziening. En over voorbeeldfunctie gesproken, zij waren bereid om op de landelijke viering van de nationale boomfeestdag zelf de schop ter hand te nemen om als eersten een boom te planten in het stadspark "Overbos". En zo gebeurde het op 20 maart 1991 om even over half vier,

Deze plaquette werd bij de boom als aandenken geplaatst.

Bijgestaan door een aantal kinderen werd de zilverlinde door het koninklijk zilveren bruidspaar in het plantgat vastgezet met vruchtbare geestgrond-aarde.

foto's: R. Wandemaker

Bomen bleken een nuttig hulpmiddel om een glimp van de koningin te kunnen opvangen.
foto: R. Wandemaker

dat een 25-jarige zilverlinde door een kraanwagen middenin een tevoren gegraven plantgat werd neergezet om vervolgens door het koninklijke zilveren bruidspaar, bijgestaan door een aantal kinderen, te worden vastgezet met vruchtbare geestgrond-aarde. Dat de kroon op het werk van de "groenen" in Beverwijk van zilver, ja zelfs vorstelijk zou zijn, dat was door niemand ooit voor mogelijk gehouden.

Kinderen droegen hun steentje bij aan de realisatie van het nieuwe stadspark in Beverwijk
foto: R. Wandemaker

Een groene speelplaats

Zoals te verwachten was, ging alle aandacht - en niet alleen van de kinderen - uit naar koningin Beatrix en prins Claus. Maar voordat deze het stadspark betraden, waren zij met ongeveer 300 schoolkinderen uit de IJmond en een aantal genodigden bijeen in de nabijgelegen Vrededorstkerk voor de feestelijke viering van de 35ste Nationale Boomfeestdag. Voor de lezers van "Bomennieuws" is het niet nodig om op de oorsprong en de bedoeling van dit jaarlijkse gebeuren nader in

te gaan. Jaarlijks planten zo'n 100.000 schoolkinderen uit ongeveer 530 gemeenten (80% van het totaal) een boompje. Vijftig scholen hebben dit jaar meegedaan aan de wedstrijd rond het thema "Bomen in je buurt". Zij moesten een groepswerkstuk maken over het groen in de omgeving van de school: "Wat is er en wat vind je ervan?". Tijdens de viering werden de twee prijswinnaars bekend gemaakt: groep 5/6 van de Eben Haëzerschool uit Sneek en groep 7 van de Vincentiuschool uit Warmenhuizen. Onder leiding van Marga van Praag mocht een delegatie van elke groep hun werkstuk toelichten.

Was de inzending van Warmenhuizen het meest artistiek - "De natuur rond de school in de vier jaargetijden" -, de groep uit Sneek was heel actueel bezig geweest; zij bood een ontwerp voor een groene speelplaats aan. Mij dunkt een heel goed alternatief voor de doorgaans saaie en gevaarlijke school-speelplaatsen. Als op die manier overal in het land de natuur eens wat dichterbij de kinderen gebracht kon worden...spelenderwijs de natuur leren kennen tussen het lesrooster door! Is er eigenlijk al een landelijke projectgroep "de groene speelplaats"? Zo niet, dan zou deze onmiddellijk ingesteld moeten worden en eens moeten gaan kijken naar het ontwerp van de kinderen in Sneek, om inspiratie op te doen en te weten hoe kinderen hun eigen speelplaats ingericht zouden willen zien. De prijswinnende groepen ontvingen van minister Bukman symbolisch een boom voor hun schoolplein. Een begin is in ieder geval gemaakt.

Bomenlied

Tijdens de bijeenkomst in de kerk werd een lied gezongen - tekst en muziek van Jos Molenaar en Theo Bos - waarvan ik tenslotte één couplet voor u citeer:

*"Kleedt de steden aan met bomen
Kleur die grauwe straten groen.
Zonder bomen kunnen mens en dier niet leven.
Als ons de zuurstof wordt ontnomen
Kunnen we het nooit meer overdoen.
Wat hebben we onze kinderen dan te geven?"*

Dick Polvliet

1 juni

Landelijke Hortusdag

Op zaterdag 1 juni zullen de botanische tuinen in Nederland de Landelijke Hortusdag vieren. In dat hele weekend organiseert men rondleidingen door de tuinen en zullen diverse organisaties zich aan het publiek presenteren. De Bomienstichting zal op zondag 2 juni in het Von Gimborn Arboretum in Doorn aanwezig zijn. Om wat meer achtergrondinformatie te krijgen gingen we eens praten met de directeur Botanische Tuinen in Utrecht, Vjko Lukkien.

Hortus en arboretum

Een Hortus botanicus (= botanische of planten-tuin) hoort vaak van oorsprong bij een universiteit en was tot voor kort voornamelijk het terrein van de wetenschappelijk onderzoeker. Het is een tuin waarin zoveel mogelijk soorten planten van natuurlijke oorsprong, in nauwe samenwerking met het onderwijs, worden verzameld en beschreven. De Botanische Tuinen in Utrecht, bestaande uit drie locaties die samen de grootste plantentuin van Nederland vormen. Men kan er beschikken over een collectie van maar liefst 12.000 beschreven soorten planten. Ter vergelijking: in Nederland komen zo'n 1450 soorten voor ...

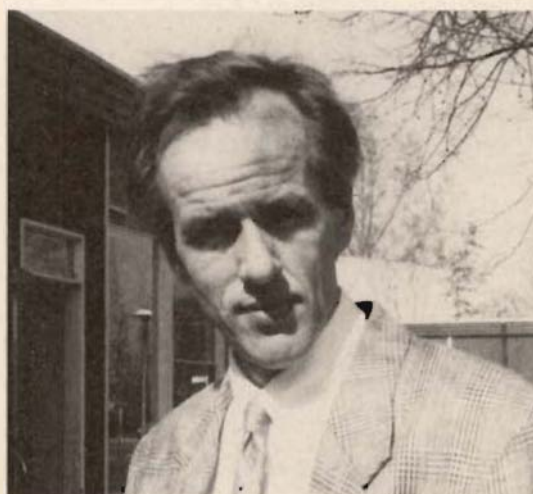
Een arboretum (=bomentuin) maakt onderdeel uit van een botanische tuin. Het is de afdeling waar de winterharde houtige gewassen, zoals bomen, coniferen en struiken kunt vinden. Vaak bevindt zo'n arboretum zich op een andere locatie dan de botanisch tuin waartoe het behoort. Het Von Gimbornarboretum in Doorn is een wereldberoemd voorbeeld van een bomentuin. In 1989 ontving het arboretum de "Conservation Award" van de International Dendrology Society, als negende tuin in de wereld.

In een botanische tuin wordt in de eerste plaats wetenschappelijk onderzoek verricht. Dat is in de loop der tijd verschoven van beschrijvend naar experimenteel onderzoek. Daarbij is er meer aandacht gekomen voor de fysiologie, de oecologie en genetica van het levende materiaal.

De tweede ontwikkeling die de botanische tuinen in Nederland doormaken is zo'n 10 jaar geleden begonnen. Het beleid werd erop gericht om meer bezoekers in de tuin te ontvangen. Iedereen mocht komen kijken wat er allemaal in de hortus gebeurde. Bij een aantal tuinen, bijvoorbeeld de Hortus Hasren en de Plantage in Amsterdam, is de publieksfunctie zelfs een hoofdrol gaan vervullen, en is de wetenschappelijke functie verloren gegaan.

Nieuwe activiteiten voor het grote publiek

Er is momenteel een democratiseringsproces gaande. Het publiek is een grotere rol gaan spelen. De mensen van de tuinen willen hun verhaal vertellen aan iedereen die erin geïnteresseerd is. Daarom hebben ze in Utrecht bijvoorbeeld een in-

drs.ing. Vjko Lukkien
foto: Mirjam Lammertink

formatiecentrum ingericht en zijn er diverse folders en ander voorlichtingsmateriaal voor de leek geschreven. Er worden rondleidingen georganiseerd en er zijn geregeld lezingen te bezoeken. Voor de kinderen van de basisschool hoort een dagje hortus tegenwoordig bij het leerprogramma. Educatie en voorlichting zijn volgens Lukkien belangrijke maatschappelijk-ethische taken voor botanische tuinen. Meer kennis over planten heeft als gevolg dat mensen er bewuster mee omspringen, en er zuiniger op worden. In Utrecht hebben ze dat goed begrepen, en lopen ze dan ook voorop in deze ontwikkeling.

Stichting Nederlandse Plantentuinen

In de Stichting Nederlandse Plantentuinen (SNP) heeft een groot deel van de botanische tuinen in Nederland zich verenigd. Het is een overkoepelende organisatie die ervoor wil zorgen, dat de tuinen meer samenwerken en onder andere hun educatieve- en voorlichtingsfunctie goed zullen vervullen. Via de SNP wordt bijvoorbeeld de samenstelling van de verschillende plantencollecties op elkaar afgestemd door daarover specialisatie-afspraken te maken. Zo voorkomt men dat elke tuin zich voor hetzelfde inspant. Een specialisatie kan zich richten op een bepaalde plantenfamilie

Deelnemers aan de Landelijke Hortusdag:

Hortus Botanicus De Plantage
Plantage Middenlaan 2,
Amsterdam
tel. 020-6528411

Hortus Botanicus Vrije Universiteit
Van der Boechorststraat 8,
Amsterdam
tel. 020-5484142

Cultuurtuin voor de Technische Gewassen
Julianalaan 67, Delft
tel 015-782356

Hortus Haren
Kerklaan 34, Haren (Gr.)
tel. 050-632010

Hortus Botanicus Rijksuniversiteit Leiden
Rapenburg 73, Leiden
tel. 071-275188/275144

Hortus Botanicus Katholieke Universiteit Nijmegen
D'Almarasweg,
Nijmegen
tel. 080-616161

Botanische Tuinen Rijksuniversiteit Utrecht
1. Botanische Tuin Fort Hoofddijk,
Budapestlaan 17, De Uithof, tel.
030-535455/531826
2. Von Gimbornarboretum,
Vossesteijnsesteeg 8,
Doorn, tel.
030-535455/531826

Succulentarium Flevohof
Spijkweg 30,
Biddinghuizen
tel. 03211-1514

Botanische Tuin Kerkrade
St. Hubertuslaan 74,
Kerkrade
tel. 045-415615

Arboretum Poort-Bullen
Lossersstraat, De Lutte
tel. 05419-92825

Landgoed Schovenhorst
Garderenseweg 93,
Putten
tel. 03418-51207

Arboretum Trompenburg
Honingerdijk 64,
Rotterdam
tel. 010-4525654

Pinetum Blijdenstein
Van der Lindenlaan
125, Hilversum
tel. 035-232056

Jochum-Hof
Maashoek 2b, Tegelen
tel. 077-733020

(bijvoorbeeld rozen) of op een gebied van herkomst (bijvoorbeeld Zuidoost-Azië), wat echter niet betekent dat men dan alléén maar planten uit dat werelddeel zou hebben. Elke tuin heeft een basiscollectie voor educatieve doeleinden, waarin alle werelddelen vertegenwoordigd zijn. De SNP

ganiseert de Stichting een internationaal congres voor educatief medewerkers van botanische tuinen en probeert ze de plantentuinen onder de aandacht van het Nederlandse publiek te brengen. In dat kader coördineert de SNP de organisatie van de Landelijke Hortusdag.

Landelijke Hortusdag

De Landelijke Hortusdag draagt dit jaar als thema "De jas van Moeder Aarde". Dit betekent dat alle botanische tuinen extra aandacht zullen geven aan de levensgemeenschappen (biotopen) die zich op de huid van de aarde hebben gevormd. Veel van deze biotopen worden in hun bestaan bedreigd omdat sommige onderdelen verdwijnen: de jas vertoont slijtplekken. De botanische tuinen beschikken over een indrukwekkende collectie planten en zaden, die een soort staalkaart vormt van de biologische diversiteit. Dat is de "Jas van Moeder Aarde". Met behulp van deze collectie kunnen de tuinen helpen om de slijtplekken weer te herstellen. Tijdens de Landelijke Hortusdag zal op diverse manieren worden ingegaan op die biologische

en milieu-organisaties zullen zich in dat kader in de botanische tuinen presenteren.

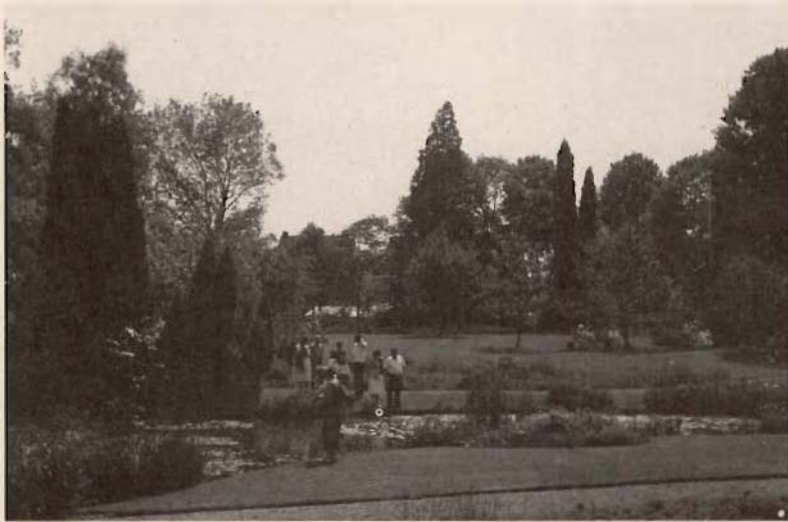
Elke tuin heeft een eigen programma samengesteld. Wanneer u wilt weten welke activiteiten u kunt verwachten, dan kunt u contact opnemen met de tuine van uw keuze. In de regionale en plaatselijke pers zal er ook de nodige aandacht aan geschonken worden.

Het Von Gimborn Arboretum in Doorn

In 1924 werd in Doorn het Von Gimborn Arboretum gesticht door inktfabrikant Max von Gimborn. Hij liet op een stuk grond van 23 hectare een park met een arboretum aanleggen, waarbij het accent op coniferen en heide-achtigen kwam te liggen. Door veel beschutting biedende Douglas-sparren te planten, konden veel andere soorten in Doorn uitstekend gedijen. Het doel van Von Gimborn was een zo groot mogelijke verzameling coniferen bijeen te brengen, die zich als vrijstaande exemplaren goed zouden kunnen ontwikkelen. Middenin het arboretum is een prachtige heidetuin aangelegd, die in 1936 al 60 verschillende soorten en geselecteerde variëteiten (cultivars) bevatte. Het Von Gimbornarboretum is ook bekend om de vele speciaal aangelegde "landschappelijk doorkijkjes" (vistas). In 1966, na de dood van Von Gimborn, werd het arboretum overgedragen aan de Rijksuniversiteit van Utrecht, waarna het onderdeel werd van de Botanische Tuinen. In de eerste tien jaar daarna werd er veel werk verzet om het arboretum te herstellen, te ontsluiten en te verjongen, waarbij de oorspronkelijke stijl zoveel mogelijk werd gehandhaafd.

In het Von Gimborn wordt in het weekend van 1 en 2 juni o.a. een speurtocht voor kinderen uitgezet, waarbij ze natuurlijk veel leren hun speurwerkzaamheden bezig zijn. Verder zijn er kraampjes van een aantal organisaties, onder meer van de Houtvereniging en de Bomenstichting (alleen op 2 juni). Ook (boom)kwekers zijn vertegenwoordigd. Na de lange wandeling over het terrein is het goed uitrusten op het terras!

Mirjam Lammertink

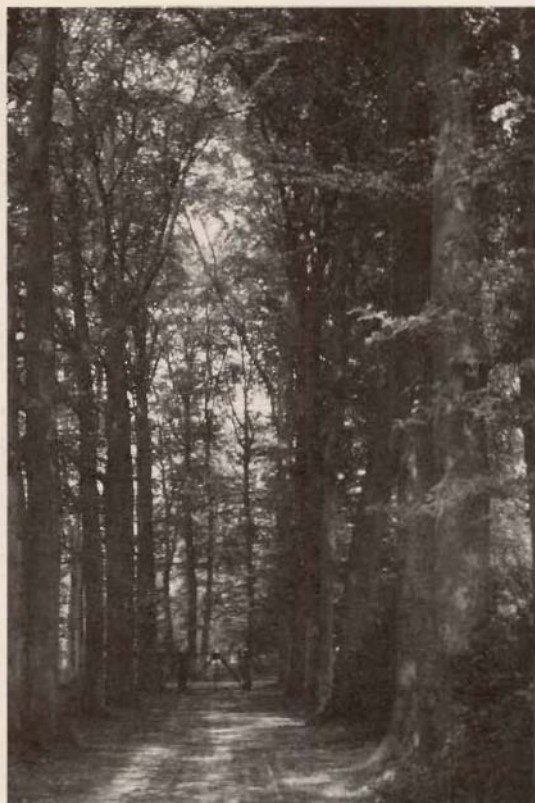
Overzichtsfoto van de Botanische tuin te Kerkrade
foto: SNP

heeft ook als doelstelling de instandhouding van belangrijke wetenschappelijke collecties te bevorderen. Daarnaast behartigt ze de belangen van de plantentuinen in het algemeen. Verder houdt ze zich bezig met sponsorwerving om activiteiten te kunnen bekostigen. Het gaat dan om activiteiten die aan alle aangesloten tuinen ten goede komen.

Educatie en voorlichting

De stimulerende functie voor educatie en voorlichting uit zich onder meer in het bieden van hulp bij het opzetten van publieksactiviteiten, en in het geven van de nodige informatie aan de diverse vriendenclubs. De SNP dient daarbij als vraagbaak voor de individuele tuinen, en ontwikkelt voorlichtingsmateriaal voor gezamenlijk gebruik. Verder or-

Ingang van Arboretum Schovenhorst in Putten.
In het arboretum staat o.a. de hoogste *Abies grandis* (42 meter) van Nederland.
foto: SNP

Borren Boomverzorging

N.C.H. arb. qualified.

• Rooien • Snoeien

Aanplanten • Standplaatsverbetering

• Adviezen

Braakmansteeg 12 • 7437 PV Bathmen • Tel. 05700-13269 • Privé 05704-3329

ton van den oever bv

boomkwekerijen

Bomen

gangbare sortiment uit de volle grond
nieuwe introducties
cultuurvariëteiten op eigen wortel!
Ton-Bomen

Levering door hele land:

bomen
bosplantsoen
heesters
coniferen
rozen
vaste planten

Rijksweg 13. 5076 PB Haaren (NBr.)
tel. 04117 - 1771/1535
telefax 04117 - 1585

Europaweg 18-20, 7742 PN Coevorden
tel. 05240 - 17280
telefax 05240 - 16099

GROEIPLAATSVERBETERING

- Voedingskolommen
- Beluchting
- Bemesting
- Bodemaktivering
- Struktuurverbetering
- Opheffen verdichting, storende lagen en stagnerend water

- accuraat
- grote capaciteit
- veilig
- effectief
- veelzijdig

Meer informatie op aanvraag verkrijgbaar.

Ook bij u te demonstreren.

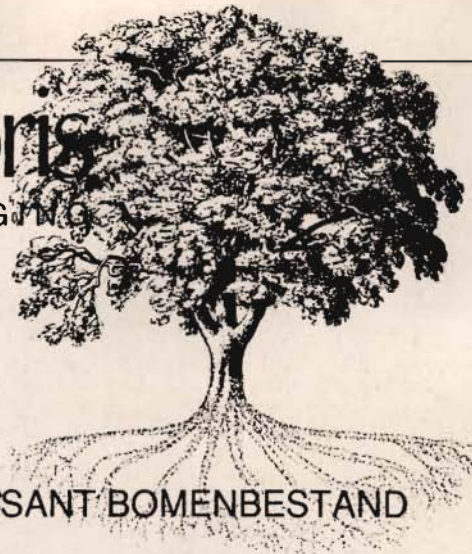
Frans van Jaarsveld
Henk van Scherpenzeel

Schalkwijk, (03409) 18 80
Bilthoven, (030) 28 02 90
Fax (03409) 23 66

Pius Floris

BOOMVERZORGING

Baarzenstraat 17
5262 GD Vught
073 - 56 72 35

VOOR EEN FLORISSANT BOMENBESTAND

boomverplanting, verzorging, velling
onderzoek en advies
groeiplaatsverbetering

boomkokers
klim- en verankeringsmaterialen
inventarisatie en beheersplannen

ARBORI-ARNHEM, Leen Hoogstad: de Wiltstraat 57 6821 cc Arnhem tel. 085 - 42 42 23 fax. 085 - 43 69 90

HUSQVARNA 165 RX

De sterkste bosmaaier van Husqvarna!
Het starten, het bedieningsgemak en de
betrouwbaarheid laten niets te wensen over.
Uitstekend geschikt voor het afzetten van
dun hout. Gaat het zwaarste onkruid te lijf
bij het maaien van bermen en taluds.

De stuurboom en het draagstel zijn naar
wens verstelbaar. De Husqvarna 165 RX is een profes-
sionele bos- en taludmaaier met een uitstekend trilling-
dempingssysteem en een effectieve geluiddemper
Tijdelijk extra aantrekkelijk !

* Deze actie is geldig t/m 31 december 1991

Husqvarna... KWALITEIT UIT ZWÉÉDEN

Gaarne ontvang ik van u meer informatie over de
Husqvarna bos- en taludmaaiers.
Husqvarna Bos & Tuin, Postbus 188, 1110 BD Diemen

Naam:

Adres:

Postcode/plaats:

Tijdelijk* met GRATIS actie-
doos, inhoudende een gehoor-
beschermers met plexiglas vizier,
een benzinetank en werkhandschoenen !!!

boomkwekerij hoveniersbedrijf

GROENCENTRUM TONSEL

HORLOSEWEG 10 - 12, 3845 LA HARDERWIJK

Tel.: 03417-59614

VOOR AANLEG EN ONDERHOUD VAN:

- * Plantsoenen, openbaar groen
- * Gazons en sportvelden
- * Windsingels, erfbeplantingen
- * Recreatie-terreinen
- * Bedrijfs- en industriebeplantingen
- * Wegbermen en ruwgrasterreinen

VOOR LEVERING VAN:

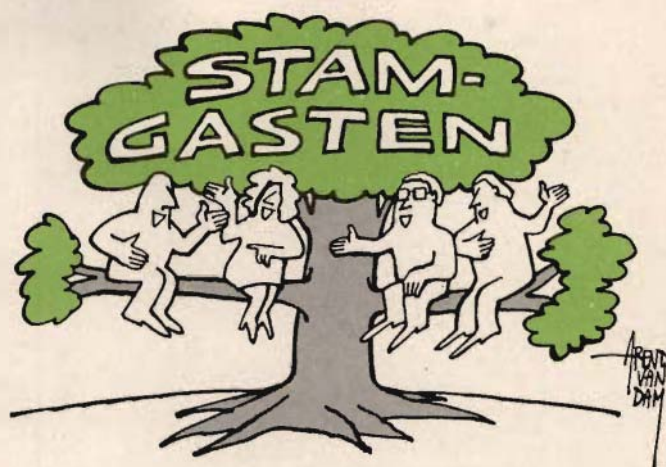
- * Park- en laanbomen
- * Eiken in vele soorten en variëteiten
- * Zware solitairbeplanting
- * Sierheesters, rozen
- * Coniferen en heesters
- * Bos- en haagplantsoenen

VERZORGING VAN:

- * Dunningen- en veiligingswerkzaamheden
- * Houtaankoop
- * Alle voorkomende plantwerkzaamheden
- * Verzorgen en adviseren van subsidieaanvragen
- * Wildafweervoorzieningen
- * Inventarisatie/beheersplannen

In deze column komen gastauteurs aan het woord over de relatie tussen bomen en mensen.

Deze keer is de schrijver de heer A. Hoekstra, voormalig hoofd van het Bureau Raadgeving en Onderzoek van de gemeente Amsterdam. Hij is tevens lid van de Werkgroep Bomenschouw, welke onder andere registratie-aanvragen voor monumentale bomen beoordeelt.

Als een hondententoonstelling?!

Bij het bekijken van registratiegegevens van uitzonderlijke bomen en het vergelijken van het cijfermateriaal met de gegevens van buitenlandse dendrologen, heb ik vaak moeten denken aan een hondententoonstelling. Op zo'n show worden namelijk de mooiste dieren van alle mogelijke en voor mijn gevoel vaak onmogelijke soorten en rassen ter vergelijking aangedragen. De maten van de mooiste en de beste dieren zijn bepalend voor een kampioenschap en daarbij zijn er kampioenen in vrijwel iedere klasse. Het maakt niet uit of het ras de maat van een konijn, danwel van een kalf heeft, ieder ras heeft z'n eigen kampioenen.

Bij de inventarisatie kijken ook wij naar de maten en wat we voorgeschoteld krijgen zijn de maten van de hoogste en dikste bomen van een regio. Hieruit worden dan trouw de landskampioenen geselecteerd.

Terecht noemt vriend Alan Mitchell zijn lijst 'Champion Trees in the British Isles'. Die lijst bevat dan de maten van alle soorten die in het Verenigd Koninkrijk tot indrukwekkende wasdom zijn gekomen. Zo staat als topper *Abies alba*, met 62 m hoogte de grootste boom van Engeland; ik behoor te zeggen Groot Brittannië, want de boom staat toevallig in Schotland. Alhoewel, zo toevallig is dat ook weer niet, maar that's another story. De *Abies* wordt op de voet gevolgd door de Douglas spar, *Pseudotsuga menziesii*; beide soorten werden rond 1830 door David Douglas op de Britse Eilanden geïntroduceerd.

In ons land vinden we vermoedelijk de oudste exemplaren van deze soorten in het indrukwekkende pinetum op het landgoed 'Schovenhorst' te Putten. *Abies grandis* haalt hier ruim 40 m, even hoog als de Redwoods, *Sequoiadendron giganteum*. Beide soorten zijn uit 1853. De oudste opstanden van *Pseudotsuga menziesii* vinden we op 'Schovenhorst' (32 m) en 'Het Loo'. Helaas komen deze bomen niet voor op de lijst van Monumentale bomen, terwijl het qua leeftijd en afmetingen echte kampioenen zijn.

Op die Britse lijst staat onder andere ook een kampioen Esdoorn, *Acer rubrum*, met een hoogte van 24 m en een diameter van 50 cm. Tijdens de behandeling van een twijfelgeval bij ons, een *Acer rubrum* van 20 m hoogte en een omtrek van 2.80 m, viel de opmerking "Wat moeten we met zo'n Esdoorn, we hebben ze tweemaal zo dik!" Toevallig is deze kleine Esdoorn, als het inderdaad een *Acer rubrum* is, want het verschil met *Acer saccharinum* is gering, wel één van de grootste van Europa, dus een echte kampioen!

Wat met nijvere arbeid door vrijwilligers bijeengebracht werd, is overwegend informatie over alleen grote bomen, dus beschikken we slechts over een lijst van kalverkampioenen.

Misschien is een bezoek aan zo'n hondententoonstelling inderdaad niet slecht.

A. Hoekstra

ing. A. Hoekstra

Monumentale Bomen in Nederland

donateursprijs f 49,50

In het hart van dit nummer vindt u een folder over het boek *Monumentale Bomen in Nederland*, dat we in het vorige nummer al aankondigden. Het zal rond 12 september gepubliceerd worden. De folder werd door de uitgever ter beschikking gesteld.

Als donateur ontvangt u een korting van f 10,- op de winkelprijs. Deze bedraagt f 59,50. Uw prijs wordt dus f 49,50 plus f 8,- portokosten. U krijgt het dan eind september thuisgestuurd. U kunt het boek ook vanaf half september in Utrecht afhalen, waarmee u zich de portokosten bespaart. U betaalt dan slechts f 49,50.

U kunt het boek alvast reserveren door middel van bijgaande acceptgirokaart.

Leden van de Kring Praktiserende Boomverzorgers kunnen het boek kopen op een nader vast te stellen K.P.B.-dag in september/oktober van dit jaar.

Wilt u het boek gebruiken als relatiegeschenk? Bij een afname van meer dan 10 exemplaren wordt de prijs f 47,60 per stuk, excl. verzendkosten.

Snoei van bomen

Waarom, wanneer en vooral: hoe?

Wie een tuin bezit met houtige gewassen, zal af en toe de snoeischaar of -zaag ter hand nemen. Snoeien is een delicaat karwei, want het betekent onvermijdelijk ingrijpen in de levensprocessen van de boom of struik. Daarom is het van belang om enkele spelregels goed in acht te nemen. Wanneer is snoeien nodig, wat is de beste tijd en waar moet je op letten? Vragen die in dit artikel worden beantwoord.

Al sinds mensenheugenis worden bomen en struiken gesnoeid. We doen dat om ze in de gewenste vorm te krijgen en te houden of om de bloei en vruchtbaarheid te bevorderen. Dat vereist een speciale techniek, waarop hier niet zal worden ingegaan. Ook wordt er uit gewoonte gesnoeid, terwijl dat helemaal niet nodig is. Wat ook de reden voor het snoeien mag zijn, we moeten ervoor zorgen

pelbomen om daarmee een optimale oogst aan bloemen of vruchten te krijgen. Bij dergelijke bomen en struiken is snoei domweg noodzakelijk.

- *Bijzondere snoeivormen.* Wie bijvoorbeeld denkt aan een leipeer, leilinde of Buxus-boompje, weet dat er gesnoeid moet worden om de boom in de gewenste vorm te krijgen en te houden.

Een bijzondere snoeivorm, zoals deze linde haag vergt veel onderhoud.

dat het gewenste resultaat wordt bereikt zonder dat de boom of struik last krijgt van vervelende bijverschijnselen als inrotting, scheuren, bloeden, schimmels enz. Bovendien is het belangrijk om onze eigen veiligheid goed in de gaten te houden. In sommige gevallen is het beter om een vakman in te schakelen.

Waarom snoeien?

Er zijn heel wat redenen waarom iedere tuinbezitter regelmatig de snoeischaar of -zaag pakt om takken te verwijderen. De belangrijkste zijn:

- *Het bevorderen van bloei en/of vruchtbaarheid.* Vele boeken en artikelen zijn geschreven over het snoeien van bijvoorbeeld rozestruiken of ap-

- *Begeleiding van jonge bomen en struiken.* Vaak is het nodig om na het planten een boom of struik wat bij te snoeien. Dode en beschadigde takken worden dan weggehaald, evenals takken die een andere tak kapot dreigen te schuren. Ook takken die de natuurlijke vorm van de kroon verstoren en takken die niet goed met de stam vergroeid zijn (plakoksels), moet u verwijderen. Langs de straat worden bomen opgesnoeid om te zorgen dat het verkeer er onderdoor kan. In de tuin gebeurt dat ook om onder een boom door te kunnen lopen of rijden of om wat meer licht en lucht onder de boom te krijgen.
- *Herstel of verandering van vorm.* Sommige

en struiken

houtige gewassen, bijvoorbeeld de veldesdoorn, kunnen zowel in boom- als in struikvorm voorkomen. Als de boom te groot wordt, kunt u hem afzagen. Er ontstaat dan vanzelf een struik. Ook het omgekeerde is soms mogelijk:

Meestal geeft de gemeente wel een kapvergunning voor zulke bomen, tenzij het beschermde, monumentale of beeldbepalende bomen zijn. Vaak is het echter helemaal niet nodig om te snoeien. Vooral gewone "wilde" bomen en struiken, die

Spelregels

- Gebruik goed, schoon en scherp gereedschap.
- Gebruik - zolang het kan - liever een snoeischaar dan een zaag. Een handzaag heeft de voorkeur boven een motorzaag.
- Snoei liever iedere twee tot drie jaar een beetje dan één keer in de tien jaar (te) veel.
- Een dikke tak nooit ineens weghalen, maar altijd in drie zaagsneden.
- Stel het snoeien van een dikke tak niet uit tot volgend jaar, want dan is hij nog dikker.
- Houd bij beuken rekening met zonnebrand. Stel de zuidkant van de stam niet plotseling bloot aan de zon.

Bij het afzagen van dikke takken kan de snoeiwond gaan inrotten.

door van de struik een tak op te snoeien en de rest weg te halen, krijgt u een klein boompje. De kroon van dat boompje laat zich dan ook nog in allerlei vormen snoeien. Soms zakt een struik erg uit (bijvoorbeeld de *Spiraea*) of hij wordt te vol, lelijk of onregelmatig (bijvoorbeeld de jasmijn). Door heel rigoureus snoeien zijn dergelijke struiken weer in het gareel te krijgen.

- **Het weghalen van dood hout.** Bomen en struiken groeien vooral aan de boven- en buitenkant. Binnen in de kroon sterven de takken af door natuurlijk lichtgebrek. De meeste bomen, zoals de berk, laten die dode takjes vanzelf vallen. Soms blijven afgestorven takken zitten. Wie dat lelijk vindt, kan ze gewoon afzagen.
- **Bomen worden te groot.** Het is verleidelijk om een schattig klein boompje in de tuin te zetten en te vergeten dat dit boompje heel groot wordt. De blauwe ceder (*Cedrus atlantica* 'Glauca') en de berk zijn daar goede voorbeelden van. Als zo'n boom nu maar in een grote tuin staat, op een flinke afstand van het huis, is er niets aan de hand. Maar als de takken de ramen binnengroeien en de bladeren de dakgoot verstoppen, krijgt u spijt dat u de boom zo groot liet worden. Bomen die van nature groot (hoog en breed) worden, laten zich meestal niet klein houden, tenzij ze van jongsafaan geleid, geknot of gesnoeid worden (bijvoorbeeld leilinden, geknotte plataan, knotwilg, beukehaag). Veel mensen zetten pas de snoeizaag erin als de boom al te groot is. Een lelijke, verminkte boom is het resultaat. Zou het dan niet beter zijn om de boom dan maar door een kleintje te vervangen?

Een jaar na het snoeien is er een randje wondweefsel geheel rondom de wond gevormd. In dit geval is de wond iets te verticaal gesnoeid, waardoor de overgroeiing aan de onderzijde minder is.

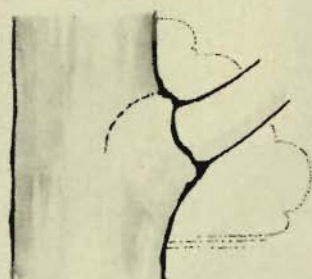
hier van nature thuishoren weten zelf wel hoe ze moeten groeien, bloeien en vruchten krijgen. Beuk, krentenboompje, lijsterbes en meidoorn zijn maar enkele voorbeelden van de tientallen houtige gewassen die zich zonder ons in de natuur heel goed redden en nog mooi zijn ook. Wie in zijn tuin de ruimte heeft, zou dus eens kunnen besluiten om niet te snoeien en een vrijstaande boom tot onderaan betakt te laten. Er ontstaat dan een kroon tot op de grond, een waar paradijs voor vogels, insecten en kleine zoogdieren. Ook in een kleinere tuin is zoiets met kleinblijvende bomen en struiken wel te doen. Veldesdoorn, goudiep, treurvormen van berk en wilg en verschillende cultuurvariëteiten van de *Malus* en *Prunus* zijn hiervoor geschikt.

Grote bomen

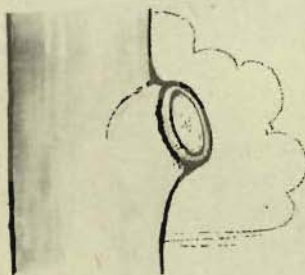
beuk
zomer- en wintereik
Amerikaanse eik
berk
linde
paardekastanje
iep
plataan
Noorse esdoorn
gewone esdoorn
ceder
veel denne- en
sparresorten

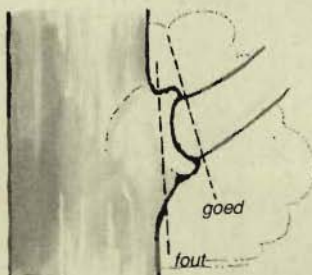
In de basis van een afstervende tak ontstaat een afgrendelingslaag.

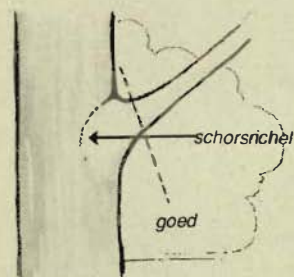
De stam stulpt een beetje uit om de basis van de tak.

Over de wond wordt wondweefsel gevormd.

Bij het wegnemen van een dode tak moet u rekening houden met de afgrendelingslaag.

Knip of zaag altijd schuin vanaf de schorschijel.

Bij het afzagen van een dikke tak ontstaat een grote wond, die in het midden, waar het kernhout zit, niet goed wordt afgrendeld.

Wanneer snoeien?

Onderzoek heeft uitgewezen dat elk seizoen zijn voor- en nadelen heeft als het om snoeien gaat. In principe is snoeien het hele jaar door mogelijk. Er is echter een uitzondering: sommige soorten, waaronder berk, esdoorn, noot, geelhout (*Cladras-tis lutea*) en paardekastanje gaan bloeden als ze worden gesnoeid tussen januari en het moment dat ze volledig in blad staan. Om dat te vermijden, moet u deze soorten dus tussen mei en januari snoeien.

Vaak wordt er in de winter gesnoeid, omdat alles dan goed is te bereiken en er verder toch niet zoveel te doen is in de tuin. Dat mag zolang het niet vriest. In dat geval vriezen namelijk de levende cellen kapot en dan kost het meer tijd voordat de snoeiwond overgroeit. Als tijdens het groeiseizoen wordt gesnoeid, dus als de bladeren aan de bomen zitten, heeft dat twee voordelen. De boom kan direct reageren door zijn levensprocessen aan te passen en de snoeier ziet meteen het

resultaat. Voor de meeste soorten is de voorzomer de beste tijd.

Voor de snoei van siergewassen, kleinfruit en vruchtbomen gelden aparte snoeitijden. Het bovenstaande is alleen van toepassing voor "gewone" bomen en struiken, dat wil zeggen struiken die geen snoei nodig hebben voor bloei en vruchtdracht en zich zonder ons ook prima zouden redden.

Levensfase van de boom

Vooraf jonge bomen worden gesnoeid om ze naar de volwassenheid te begeleiden. Volwassen bomen hoeft u in principe niet te snoeien, behalve in noodgevallen, zoals bij stormschade. Een jonge boom verdraagt snoei meestal vrij goed, als u maar rekening houdt met de spelregels. Voor een volwassen boom is de reactie minder gemakkelijk te voorspellen. Het ligt aan het soort, de conditie van de boom, aan de zwaarte van de ingreep. Als u jonge, dunne takken weghaalt, is dat minder erg dan het afzagen van dikke takken. In dat laatste geval verliest de boom veel blad en ontstaat een grote wond. Oudere bomen herstellen zich minder gemakkelijk van zo'n aanslag dan jonge bomen. Vooral een oude beuk of berk overleeft zware snoei nauwelijks.

Het vraagt dus nogal wat kennis van zaken om een oudere boom te snoeien. Daarom -en ook om veiligheidsredenen- zou het beter zijn om oudere bomen door vakmensen (boomverzorgers) te laten snoeien. De kosten daarvan vallen meestal mee als u van te voren goede afspraken maakt, en het is beter voor de boom én zijn bezitter.

Snoeitechniek

Een tijdlang was het de gewoonte om takken glad bij de stam af te zagen. Onderzoek heeft uitgewezen dat het beter is om dat niet te doen. Wanneer u gebruik maakt van de natuurlijke reacties van de boom zelf, rot de wond minder in.

Als een tak op een natuurlijke manier afsterft en afvalt, blijft er nooit een inrotende wond over. Dit bracht de Amerikaanse onderzoeker Shigo op het idee dat de boom die tak blijkbaar afsluit en afstoot, zoals dat met bladeren in de herfst ook gebeurt. Hij ontdekte dat er inderdaad een afgrendelingslaag in de basis van zo'n afstervende tak ontstaat. Daardoor kunnen rottingsschimmels niet in de stam doordringen. De afgrendelingslaag zit op de grens van tak en stam. Dat lijkt simpel, maar Shigo ontdekte dat de stam een beetje uitstulpt om de basis van de tak. Dus als een tak glad bij de stam wordt afgezaagd, wordt het weefsel van de stam geraakt en dat geeft vaak inrottingsverschijnselen. Daarom is het beter om de takkraag, die dus eigenlijk bij de stam hoort, met rust te laten. Datzelfde verhaal bleek op te gaan voor het afzagen van levende takken. Als de takkraag wordt gespaard, kan daarin een afgrendeling optreden, waardoor de kans op inrotten minder wordt. Het is ook belangrijk dat de wond snel gesloten wordt met wondweefsel. Dit wondweefsel, dat vanuit de wondrand over de wond groeit, is de tweede verdediging van de boom tegen rottingsschimmels. Bovendien geeft het wondweefsel extra steun. Het mag dan ook nooit beschadigd worden. De beste garantie voor een snelle overgroeiing is een goede gezondheid van de boom. Bij het snoeien is het dus van belang om de natuurlijke reacties van de boom of struik goed

in het oogte houden.

Snoei van dode takken. Als u een dode tak afknipt of zaagt, moet u dus rekening houden met de afgrendelingslaag. Deze zit op de grens van het levende stamweefsel en het dode takweefsel. Door de tak net buiten deze grens weg te halen krijgt u een resultaat dat misschien niet zo mooi is, maar wel het beste voor de boom of struik.

Snoei van dunne levende takken. Voor dunne takken kunt u het beste een snoeischaar gebruiken omdat u daarmee vanzelf een beetje buiten de stam blijft en omdat er dan een gladde wond ontstaat. De takkraag is vaak te herkennen als een verdikking aan de voet van de tak. Als er geen verdikking is, zorgt u er in elk geval voor buiten de schorsrichel te blijven en van daaruit schuin naar beneden te knippen of zagen. De schorsrichel ("hangsnor") geeft aan waar de tak in de loop der jaren met de stam is vergroeid.

Snoei van dikke, levende takken. Het is jammer als er een dikke tak moet worden afgezaagd, want dat geeft de grootste kans op inrotten. Er ontstaat dan namelijk een grote wond, die in het midden, waar het dode kernhout zit, niet goed kan worden afgegendeld. Daardoor kunnen rottingsschimmels tot in het hart van de boom doordringen. Bovendien duurt het lang voordat zo'n wond overgroeit en is er te veel nuttige bladmassa ineens verloren. Daarom is het zo belangrijk om tijdig te snoeien, als de takken nog dun zijn.

Als het dan toch moet, zaagt u een dikke tak natuurlijk ook net buiten de takkraag af. Om te voorkomen dat de tak tijdens het afzagen scheurt - waardoor een grote wond ontstaat - haalt u hem in drie zaagsneden weg.

Tak van tak snoeien. Als u een zijtak van een tak snoeit, zal dat altijd die tak verzwakken. Het is daarom beter om de hele tak weg te halen. In ieder geval laat u ook bij een zijtak de takkraag zitten.

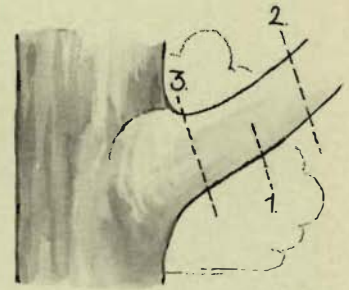
Plakoksels. Als een tak tegen de stam geplakt lijkt te zitten in plaats van er stevig mee te zijn vergroeid, heet dat een plakoksel. Op latere leeftijd kan zo'n tak gemakkelijk uitbreken. Het is dus beter hem zo snel mogelijk weg te knippen. Bij de aanschaf van een boompje moet u goed opletten of er geen plakoksels in zitten.

Kapstokken. Het is na dit verhaal misschien verleidelijk om voortaan maar een veilig eind buiten de takkraag te snoeien en zodoende allemaal kapstokjes te maken. Dat is niet goed, omdat het dan te lang duurt voordat de wond is overgroeid.

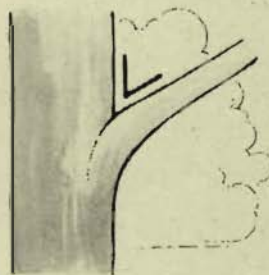
Voorkomen en genezen

Uit onderzoek van Shigo is ook gebleken dat wondafdek- en ontsmettingsmiddelen geen rottingsschimmels kunnen tegenhouden. Veel mensen blijven deze middelen toch gebruiken omdat ze de wond (rand) dan beschermen tegen uitdroging en de larven van bijvoorbeeld wilgehoutrups, horzelvlinder en dergelijke zo beletten de wond binnen te dringen. Een wondafdekmiddel met een ontsmettingsmiddel kan aantasting door het meezwammetje voorkomen bij daarvoor gevoelige bomen als jonge linde, esdoorn en iep. Voor een gunstig effect moet u het middel direct na het snoeien aanbrengen. Gewone verf is niet goed en impregneermiddelen zijn evenmin geschikt.

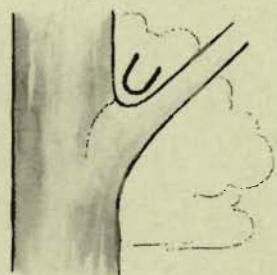
Als een snoeiwond helemaal hol is of vol zit met vermolmd hout, mag u hem niet opvullen met cement of uitkrabben met een scherp voorwerp. Hooguit met de hand leegscheppen, zodat er fris-

Ook een dikke tak zaagt u buiten de takkraag af. U haalt hem in drie zaagsneden weg om te voorkomen dat hij tijdens het afzagen scheurt.

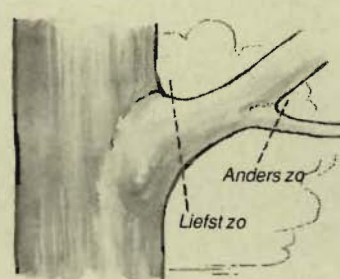

V-vorm fout

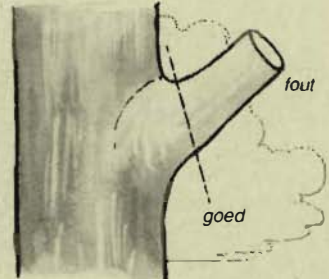

U-vorm goed

Als een tak tegen de stam geplakt lijkt te zitten in plaats van er stevig mee vergroeid te zijn, is er sprake van een plakoksel.

Het is altijd beter om de hele tak weg te halen.

Laat nooit kapstokken zitten!

se lucht bij kan. Uitkrabben en opvullen zijn slecht voor de natuurlijke afgrendelingsprocessen van de boom. Wie het niet vertrouwt, laat de wond even controleren door een boomverzorgers en vraagt hem advies over de behandeling. Vaak zal het niet nodig zijn om iets te doen, behalve natuurlijk als de boom ernstig verrot is.

Twee dingen maken het snoeien van grotere bomen gevaarlijk: de hoogte en de motorzaag. Er gebeuren veel ongelukken, omdat enthousiaste hobbyisten het gevaar onderschatten ("ik doe dat even zelf, een vakman kost me te veel").

Wie zijn gezonde verstand gebruikt, laat zijn volwassen boom door een boomverzorgers snoeien. En wie het toch liever zelf doet, zorgt voor een goede, stabiele ladder, die hij goed aan de boom verankert en werkt met een simpele handzaag. Dat is beter voor het milieu (spaart energie, gehoor en neus), uw conditie en uw veiligheid.

Tekst: Marjan ten Cate

Tekeningen: Albert Palsgraaf

Waardevolle oude bomen (33)

De paardekastanjes van de griendkeet

In de uitgestrekte polder de Biesbosch ten zuiden van Dordrecht staan twee paardekastanjes op een terpje. De bomen markeren een huisje dat vroeger dienst deed als verblijfplaats voor griendwerkers.

*Monumentale paardekastanjes op een terp in de polder de Biesbosch. Vanaf de Elzelingenweg, die van de Wieldrechtse Zeedijk tot aan de Nieuwe Merwedeweg bij de Nieuwe Merwede loopt, zijn de bomen zichtbaar.
foto: B. van Duinen*

In de jaren dat eb en vloed nog vrij spel hadden in de Biesbosch stond dit gebied dat bestond uit grienden en rietlanden geregeld onder water. Het huisje op de terp was gedurende de werkweek het onderkomen voor de griendwerkers. Op maandagochtend werden ze in alle vroegte door de griendbaas met een boot door de toen nog bestaande kreken naar het huisje gebracht. Voorzien van proviand voor een hele week ging men vervolgens aan het werk. Dat bestond onder andere uit het snijden van wilgetakken en riet. In de loop van de zaterdag werden de mensen weer opgehaald. In de omgeving staan nog meer van dergelijke huisjes. De leefomstandigheden waren zeer minimaal. Meer dan een slaapplek hadden de mensen er niet. Als ze op de dag van aankomst hun voedselvoorraad niet goed opborgten, liepen ze het risico dat 's avonds wanneer ze terugkeerden van hun

werk, de ratten zich tegoed hadden gedaan aan hun weekvoorraad. De rest van de dagen moesten ze zich dan maar zien te redden.

De paardekastanjes zijn over het huisje heen gegroeid. Het lijkt alsof ze het koesteren onder hun kroon. Bomen en huisje stammen uit het eind van de vorige eeuw. De kastanje's zijn ca. 20 meter hoog en hebben een stamomtrek van 340 cm. Bij de aanleg van wegen in de polder is indertijd rekening gehouden met de griendwerkersterp. De wegen liggen op ruime afstand ervan, zodat het beeld van vroeger is gehandhaafd. De grienden, rietlanden en de kreken zijn verdwenen. Maar de ruimte en uitgestrektheid kun je nog steeds ervaren wanneer je na een kwartiertje lopen door de omliggende akker bij de terp aankomt.

F.R.M.

ADVIES EN ONDERZOEK OP HET GEBIED VAN DE BOOMVERZORGING:

- BELEIDS ADVISERING	: Boomstructuurplan .. Wetgeving .. Subsidies ..
- BEHEERS ADVISERING	: Boombeheersplan .. Werkplan .. Calculaties ..
Werkomschrijvingen .. Inventarisaties ..
- BEGELEIDING UITVOERING	: Offerte beoordeling .. Technische directievoering ..
Schade-taxatie .. Expertise ..
- ONDERZOEK / RAPPORTAGE	: Standplaatsonderzoek .. Stabiliteitsonderzoek .. Blad-
Bodemanalyses .. Conditie- en vitaliteitsbeoordeling ..

HET N.O.C.B. VOOR ONAFHANKELIJK EN PRAKTIJKGERICHT ONDERZOEK EN ADVIES

postbus 196 3870 KD Hoevelaken
telefoon : 03425 - 1259

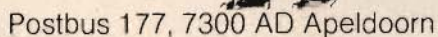
Een onderdeel van Heidemij Uitvoering BV, uitvoeringsmaatschappij van groen-, grond- en waterwerken, die eveneens de voorbereidingen van werken kan verzorgen.

De activiteiten omvatten in hoofdzaak:

- boom- en groenbeheer
- openluchtsporthaccommodaties
- riolering en drainage
- bedrijfsterreinen en bestemmingsplannen
- bodemsanering
- terreinonderhoud

heidemij

Uitvoering

Telefoon 055-667722

Telefax 055-669849

Elke ondernemer heeft een doel, een ambitie. En of het nu gaat om marktaandeel of kwaliteit, de sky wordt niet zelden als de limit aangeduid. Want uiteindelijk wil de ware ondernemer maar een ding: groei. En wie in de toekomst wil groeien, moet in het heden investeren.

Maar hoe groeibestendig is een investering? Zeker waar het gaat om automatisering blijken de beloftes van vandaag maar al te vaak de fiasco's van morgen. Waardoor zo goed als nieuwe systemen binnen de kortste keren worden vervangen.

Bull doet al jaren niet mee aan deze stoelendans. Wij analyseren constant welke standaards stevig geworteld zijn in de praktijk. Om ze vervolgens toe te passen op al onze systemen. Zodat u niet een systeem van Bull niet voor één standaard kiest, maar probleemloos op elke vorm van groei aan kunt sluiten.

Zowel intern als extern is samenwerking altijd mogelijk. Tussen computers van verschillende mer-

HOE HOOG U OOK GRIJPT, BULL HEEFT EEN SYSTEEM DAT MEEGROEIT.

ken, maar ook tussen de kleinste PC en het grootste mainframe.

In plaats van versnelde afschrijvingen, zorgt Bull zo voor efficiënte uitbreidingen. Waarmee uw ambities de ruimte krijgen die ze verdienen. Wanneer u de sky graag als uw limit ziet, is het tijd om ons te bellen voor een vrijblijvend gesprek: 020-565 2606.

Bull

G R O E I V R A A G T O M B U L L .

Cultuur en verzorging van bomen in de kunst

Reeds eeuwenlang heeft de natuur de kunstenaar geïnspireerd tot het maken van aquarellen, tekeningen en schilderijen, variërende van stillevens tot landschappen, waarin de meest uiteenlopende onderwerpen aan de orde komen.

Zo kunnen bloemstillevens ons bijvoorbeeld inlichten over rozenvariëteiten of tulpenrassen uit de vorige eeuwen. Fruitstillevens laten exotische vruchten zoals granaatappels zien of beelden pruimen- of appelsoorten af, die reeds lang niet meer worden gekweekt. Groentestillevens geven een idee van het "warmoes" van onze voorouders, waarin gele wortelen en pastinaken een rol speelden. Zo en passant krijgen we dan ook nog heel wat informatie over daarin voorkomende vogels, schelpdieren, slakkensoorten of insekten.

In de zogenaamde wereldlandschappen van Pieter Brueghel de Oude uit de 16e eeuw worden hoge, besneeuwde bergen, uitgestrekte zeeën, brede rivieren, stadjes en dorpen afgebeeld. In deze landschappen komen ook kastelen voor en edellieden, die in lusthoven wandelen. Maar ook boeren en buitenlui, die dagelijkse, harde arbeid verrichten.

Na Pieter Brueghel ontstaan specifieke landschappen, zoals het akker-, duin-, rivier- of boslandschap. Met name dit laatste kreeg grote vermaardheid door de indrukwekkende schilderijen van de Vlaamse schilder Gillis van Coninxloo en tijdgenoten. Over dit boslandschap en de bomen zullen we het hier verder hebben.

Het boslandschap

Bossen en bomen vormen het criterium in het boslandschap. Aanvankelijk waren ze echter uitsluitend bedoeld om als coulissen van een scène te fungeren. Later krijgen zij een eigen status omwille van hun natuurlijke schoonheid: de scène wordt bijzaak of verdwijnt geheel. De bomen werden vrijwel nooit naar de natuur afgebeeld, maar waren het produkt van de ongebreidelde fantasie van de kunstenaar. Dit uitte zich in grote veelvormigheid en onnatuurlijkheid. Grote bomen geplaatst op de voorgrond vervullen vaak de rol van een zgn. repoussoir, dat meer diepte in het schilderij moet geven.

De figuranten zijn de toneelspelers van de scène. In een profane voorstelling beelden zij het landvolk uit, dat het vee in het bos laat grazen; ze zijn jagers op wild of gevogelte; houthakkers of sprokelende vrouwen. Soms zijn ze zelfs bandieten, die een koets met reizigers in het woud overvallen. Een meer prozaïsche rol was echter ook voor hen weggelegd in een bijbelse of mythologische geschiedenis, zoals die van "Tobias en de Engel" of "Diana en Actaeon".

Uit deze regels blijkt wel, dat de keus voor een onderwerp welhaast een onbeperkte is. Uit deze veelheid willen we hier de menselijke activiteiten ten behoeve van cultuur, de verzorging en de behandeling van bomen in de kunst belichten.

Het plantsoen

Op het bekende schilderij "Laantje van Middelharnis" van de 17de eeuwse Hollandse kunstenaar Meindert Hobbema (1638-1709), leerling van de beroemde landschapschilder Jacob van Ruisdael, dat zich in de National Gallery te Londen bevindt, zien we een landweg met hoog opgesnoeide populieren. Deze laan voert naar het verderop aan de zee gelegen dorp met zijn opvallende, okerkleurige kerktoeren. Wandelend door dit open, winderige land, passeren we enkele boomkwekerijen, waar rijen hoogstammen afgewisseld worden met laagstammen. Rechts op de voorgrond, aan de overzijde van een sloot, is een tuinder aan het werk. Over de aard van het plantsoen krijgen we helaas geen informatie, maar één ding is zeker, dat reeds in de 17de eeuw boomkwekerijen in dit deel van de republiek bestonden (afb. 1).

Het planten van bomen

Op een fraaie tekening genaamd "Maart-Boomplanten" van de 16de eeuwse Mechelse schilder Hans Bol (1534-1593) uit het Prentenkabinet van het British Museum in Londen, zijn we getuige van het boomplanten. De achtergrond van de zeer gedetailleerde afbeelding toont een heuvel landschap met een rivier, een burcht en enkele dorpen. Op de voorgrond domineert een heuvel met twee eikebomen. Hier omheen zijn enkele lieden druk bezig met het graven van plantgaten, het aandraagen van water, het snoeien en het planten van nogal stakerige bomen (afb. 2).

Het enten

Op het bijzonder kleurige doek "Boer die boom ent" van de 19de eeuwse Franse kunstenaar Jean-François Millet (1814-1875), een vooraanstaand schilder uit de school van Barbizon, dat in de Neue Pinakothek in München wordt tentoongesteld, worden we geconfronteerd met het interessante gebeuren van het enten.

afb. 1
Landweg met hoog
opgesnoeide populieren.
Te zien op het bekende
schilderij "Laantje van
Middelharnis" van de 17de
eeuwse Hollandse
kunstenaar Meindert
Hobbema (1638-1709)

afb. 2
"Maart-Boomplanten" van
 de 16de eeuwse
 Mechelse schilder Hans
 Bol (1534-1593) uit het
 Prentenkabinet van het
 British Museum in Londen.

Een jonge boer, gadegeslagen door een blozende vrouw met kind, heeft zojuist de oude appelaar afgezaagd en plaatst nu enkele enten afkomstig uit het tenen mandje, tussen de bast en het hout van de stam. Dit zogenaamde om-enten van vruchtbomen was vroeger een veel toegepaste methode

grond met forse spaden omgewerkt. Vrouwen dragen tonnetjes met gier aan voor de bemesting; bloembedden worden aangeharkt, gelijk gemaakt en ingezaaid; gewassen worden geplant, terwijl een tweetal mannen op ladders de leibomen bij-snoeit.

Het knotten en zagen

Op het paneel "De sombere Dag" uit de serie "Twelf Maenden" van Pieter Brueghel de Oude (1525-1569), behorende tot de rijke collectie van het Kunsthistorisches Museum te Wenen, ondergaan we een Bruegheliaanse visie. De achtergrond toont de dreigende pieken van een besneeuwd hooggebergte en een woeste zee met zeilboten. De voorgrond laat een landschap zien met bomen, waarvan er één, een wilgeboom, door een landsman met hakmes van zijn takken wordt ontdaan.

In het "Winterlandschap" van de Antwerpse schilder Paul Bril (1554-1626), dat permanent tentoongesteld wordt in het Noordbrabants Museum in 's Hertogenbosch, zijn enkele mannen in de bomen geklommen en bezig met het uitzagen van de dikke takken, die door vrouwen worden bijeengesleept. Op de achtergrond, rechts in het beeld, een klein dorp, waarin zich het verhaal van de "Vlucht naar Egypte" afspeelt.

Deze bloemlezing laat zien dat we, naast allerlei details over flora en fauna, ook veel informatie kunnen verkrijgen over de menselijke activiteiten op tekeningen en schilderijen uit de achter ons liggende eeuwen. Ja, zelfs over werkzaamheden met betrekking tot het kweken, de verzorging en behandeling van plantsoen en bomen.

Dr. J. Gremmen

om oude bomen te verjongen. Ook in de seringecultuur van Aalsmeer was deze werkwijze gebruikelijk.

Het snoeien

Op het paneel "Lente" dat deel uitmaakt van de reeks "De Vier Seizoenen" van Pieter Brueghel de Jonge (1564-1638), dat zich in een privéverzameling bevindt, zijn zowel mannen als vrouwen betrokken bij het voorjaarswerk in de kasteeltuin. Terwijl de kasteelvrouw toeschouwt, wordt de

Herstelbijdrage monumentale bomen

De ongeveer 600 meter lange oprijlaan van het landgoed de "Gelderse toren" te Brummen is aan weerszijden beplant met eiken.

In de afgelopen periode werden verschillende aanvragen gedaan voor een bijdrage uit het Bomenfonds. Uit de toezeggingen voor herstelbijdragen hebben we een object gekozen dat op deze plek nader wordt toegelicht.

Landgoed "Gelderse Toren" te Brummen

Dit landgoed, dat dateert uit de dertiende eeuw, is één van de bekende Rhedense landgoederen. Het ligt aan de IJssel tussen Dieren en Brummen. Op het landgoed staan enkele zeer oude, fraaie bomen. Het meest opvallend is de ongeveer 600 meter lange oprijlaan naar de toren die aan weerszijden is beplant met eiken.

De 97 bomen variëren in leeftijd van ca. 80 tot 200 jaar en de maximale omtrek is 300 cm. Een uitgebreid onderzoek naar de levensverwachtingen heeft uitgewezen dat de vitaliteit over het algemeen matig tot redelijk is. De bomen kunnen in principe - op twee na - worden gehandhaafd. Bij vrijwel alle bomen laat de structuur van stam en takken te wensen over. Bij diverse bomen is er een groeistagnatie opgetreden als gevolg van slechte bodemomstandigheden.

De maatregelen zullen bestaan uit kroonsnoei van 97 bomen. Bij 46 bomen zal een structurele groeiplaatsverbetering worden uitgevoerd met een zogenaamde Tree-Life machine. Onder hoge druk wordt lucht in de bodem geperst, waardoor de structuur van de verdichte grond wordt verbeterd. Op basis van een bemestingsadvies krijgen de bomen een oppervlakte bemesting.

Uit het Bomenfonds wordt voor structurele groeiplaatsverbetering bij 46 bomen en kroonsnoei bij 97 bomen een totale bijdrage van f18.000,- verleend.

Voor u gelezen

Natuurbehoud - februari 1991

Natuurmonumenten gaat voortaan plantaardige olie gebruiken voor het smeren van kettingzagen, en gaat dit propageren bij andere instanties. Bij het zagen spat namelijk ruim de helft van de smeerolie weg, en vervuult hierdoor de bodem. In tegenstelling tot minerale olie is plantaardige olie in de bodem goed afbreekbaar.

Groen - 1991 nr.1

Er wordt een artikel gewijd aan Bomenbeleid. Een belangwekkend onderwerp, dat men echter op een duidelijkere en direktere wijze zal moeten behandelen, wil men het toegankelijk maken voor een wat ruimere kring van belangstellenden.

Milieudefensie 1991 nr.1

Er wordt melding gemaakt van boomplant-programma's in Ghana, van grote betekenis zowel voor de natuur als voor de economie van het land. Door te weinig beschuttende bomen is de cacao-teelt achteruit gegaan en door erosie is de grond minder vruchtbaar geworden. Door ingespoelde grond is het water van een meer niet meer te drinken. Verder dreigen overstromingen door de verhoging van het waterpeil van dit meer.

Nederlands Bosbouwtijdschrift - februari 1991

In een tweede uit een serie van drie artikelen, overgenomen uit het blad Meststoffen, wordt geschreven over de bemesting in de Nederlandse bosbouw. Er wordt o.a. uitvoerig aandacht besteed aan proeven op het gebied van de aktivering van stikstof in ruwe humus door middel van bekalking. Deze stikstof-aktivering ziet men als belangrijkste faktor bij de verbetering van de bodemvruchtbaarheid.

Volgens veel Groningers hoort er geen bos in hun provincie. Toch moet er worden aangeplant in de vorm van snelgroeiend produktiebos, wegbeplanting en multifunktioneel bos. Want bos is nuttig voor rekreatie, verbetering milieu (o.a. bestrijding winderosie), bescherming waterwingebieden en verbetering van de ekologische infrastructuur.

Joop Comijs

Uw tuin vol vlinders

Liesbeth ten Hallers-van Hees en Tim Pavlicek-van Beek
Uitgave: Vlinderstichting,
ISBN 90 72578 09 0
f 25,- incl. porto

Bestelwijze: f 25,- overmaken op giro 5134425 ten name van de Vlinderstichting Wageningen o.v.v. TUINBOEKJE.

Hoewel dit werkje niet in de eerste plaats over bomen gaat, willen we het hier toch bespreken om twee redenen. Het geeft een heel helder beeld hoe een tuin zo in te richten dat vlinders en in de eerste plaats dagvlinders er kunnen vinden wat ze nodig hebben. En naast de kruidachtige planten komen daar ook bomen en struiken aan te pas.

Het werkje begint met een beknopte bespreking van de levenscyclus van vlinders; vervolgens komen de voedsel-eisen en daarmee ook de vraat van de rupsen aan de orde. Terecht wordt gewezen op de mogelijkheden om te veel nadeel daarvan op milieuvriendelijke wijze tegen te gaan. Het belangrijkste deel van deze gids wordt echter gevormd door voorbeelden en adviezen om uw tuin vlinder-vriendelijk in te richten. Daarbij worden enkele voorbeelden gegeven van veel voorkomende situaties, een tuin moet nu eenmaal vaak meer functies vervullen op een klein oppervlak. Een uitvoerige lijst van nectar-planten met gegevens over hoogte, kleur en bloeitijd besluit dit kleurige werkje. In deze lijst komen ook een veertigtal bomen en struiken aan de orde.

De gids is voorzien van duidelijke tekeningen en van kleurenplaten van de meeste besproken vlinders. Een leuk boekje, aanbevolen!

Hans Pfeiffer

Modern Arboriculture

Een systematische benadering van praktische moderne boomverzorging.

Auteur: Dr. A. Shigo
ISBN 0-943563-09-7
Prijs: f 98,- incl. BTW (plus f 5,- verzendkosten)
Bestelwijze: f 103,- overmaken op giro 3427870 ten name van Pius Floris Boomverzorging te Vught, o.v.v. 'Modern Arboriculture'.

Op basis van de vele 3 1/2 daagse workshops die de bekende Dr. Shigo uit de Verenigde Staten over de hele wereld heeft gegeven, is nu een boek van zijn hand verschenen dat in opzet en uitvoering beslist uniek te noemen is. Per pagina staat 10 tot 20 regels tekst onder een grote, duidelijke tekening. De bedoeling van het boek is om snel en overzichtelijk een beeld te geven van de wijze waarop men anno 1991 met bomen om zou moeten gaan. Het boek behandelt alle onderdelen van het leven van een boom van zaad tot meststof en van wondbehandeling tot de dood. Het is Engelstalig en is voor onderzoekers en boomverzorgers een goede aanvulling op de bestaande vakkennis.

19 en 20 mei

Rhododendrondagen in Pinetum Blijdenstein te Hilversum. Bijzondere soorten en variëteiten zullen verkrijgbaar zijn.

De Stichting Nederlandse Plantentuin is met een informatiekraam aanwezig.

inlichtingen: 035-232056

31 mei t/m 30 september

Beeldtentoonstelling in de botanische tuin op Fort Hoofddijk, Budapestlaan 17 te Utrecht

Openingstijden: ma t/m vr 8.30-16.00 uur, weekeinde 10.00 - 16.00 uur. Toegang f 2,- per persoon.

Informatie: Botanische Tuinen Utrecht, tel. 030-532867

2 juni

Bomenstichting is aanwezig in het Von Gimborn-Arboretum te Doorn

27 juni

Onderzoekdag Groenbeheer

Organisatie: Dorschkamp

Informatie: Bert Jansen,

tel. 08370-95425

Tot 7 juli

Onverwachte ontmoeting

Kasteel Groeneveld, Baarn

Natuurfoto's van wijlen Coen Postma

tel. 02154-21143

Tot 1 juli

Tentoonstelling

Speuren naar sporen

Natuurmuseum Nijmegen

Gerard Noodtstraat 21

ma t/m vr 10.30 - 17.00,

zo 13.00-17.00 uur

Boomverzorgingstip

Bomen water geven.

Soms is het nodig om bomen te helpen een droge periode door te komen. Pas geplante bomen moeten al water krijgen, als het een paar dagen droog is, alle andere bomen hebben alleen hulp nodig als het wekenlang niet regent en ze met hun wortels niet bij het grondwater kunnen.

Pas geplante bomen hebben nog niet genoeg wortels om het beschikbare water op te zuigen. Als het een paar dagen niet regent, is het water, dat vlakbij de wortels in de grond zit, gewoon op. Daarom is het goed, meteen bij het planten een dijkje rond de boom te maken en - als het niet regent - één keer per week een paar emmers water te geven. Twee jaar na het planten moet de boom zichzelf kunnen redden, tenzij het extreem droog is.

Bomen op hoog grondwater. Als het grondwater niet dieper dan 2 meter onder de grond zit, kunnen de bomen daar rechtstreeks hun water vandaan halen. Het is natuurlijk wel nuttig om die grondwaterstand in de gaten te houden, want die daalt bijna overal.

Bomen, die op de regen zijn aangewezen. Na de winter is de grond meestal verzadigd met water. Vooral klei, veen en humeuze zandgrond houden veel water vast in het hangwaterprofiel. In de loop van het voorjaar raakt dat water op doordat het verdampt. Een flinke regenbui moet de voorraad dan weer aanvullen, maar als dat niet gebeurt, is hulp soms nodig.

De kwetsbaarste bomen zijn de bomen in trottoirs. Ze hebben vaak maar weinig vruchtbare grond om in te wortelen, de rest is zand. Regenwater blijft wel hangen in vruchtbare grond, maar niet in schraal zand. Dus zal, vooral bij oudere bomen in een klein plantgat, al snel verdroging optreden. Eén keer per week een flinke plens water van ongeveer 100 liter zal de boom goed doen. Let wel op, dat het water bij de boom in de grond zakt en niet over het trottoir wegstroomt. Overleg met de plantsoenendienst is wel even gewenst.

Nooit overdag water geven, dan gaat er teveel verloren door verdamping, liever 's avonds. Alleen water geven, als het echt moet, want zuinig zijn met (drink)water is noodzakelijk om de totale verdroging van Nederland tegen te gaan.

In de model-kapverordening van de VNG staat dat voor vruchtbomen geen kapvergunning aangevraagd hoeft te worden. Voor appel- en perobomen kan ik mij dat voorstellen, maar hoe zit het met de walnoot en de tamme kastanje? Trouwens, beukenootjes zijn ook eetbare boomvruchten. Is de beuk dus een vruchtboom?

Het is niet de eerste keer, dat we deze vraag voorgelegd krijgen en nu moeten er maar eens knopen doorgehakt worden. Dit antwoord zal dan ook aan de VNG worden gestuurd met het verzoek, onze mening te bekijken op

bruikbaarheid voor de modelkapverordening.

Vruchtbomen zijn volgens de Bomenstichting alleen bomen die speciaal zijn geplant met het doel, de vruchten te oogsten *en te verkopen*. De eigenaar moet een economisch belang hebben bij de oogst van de vruchten. Als we afspreken, dat alleen de "economische" vruchtbomen buiten de kapverordening vallen, dan moet er voor de volgende bomen dus wel een kapvergunning worden aangevraagd:

- Appel, peer, kers en andere "echte" vrucht(fruit)bomen die niet met een economisch doel

zijn geplant (dit geeft ons bijvoorbeeld de mogelijkheid, een mooie, oude appelboom op een lijst van beschermde bomen te zetten).

- Walnoot, tenzij in "boomgaardverband". Veel notebomen staan bijvoorbeeld langs dijken, waar ze vooral sierwaarde hebben. Kwaadwillende mensen wijzen wel eens op het feit, dat de walnoot een vruchtboom is en dus geen kapvergunning nodig heeft. We moeten die mogelijkheid uitsluiten.

- Beuk, tamme kastanje en dergelijke zijn natuurlijk geen vruchtbomen in de zin van de huidige kapverordening.

M.t.C.

M.t.C.

STICOMFORT- WAXKLEDING

**WATERDICHT en
toch ADEMEND**

- Een klassiek Engels product, exclusief voor Stierman-Soest vervaardigd.
- Sterk, geeft niet af, veel ruime zakken, comfortabele warme voering, hoge ruime corduroy kraag, geen naden op de schouders.
- Diverse modellen en lengtes, bodywarmer, hoedje, broeken, leggings.

Vraag informatie bij:

STIERMAN-SOEST

Postbus 184, 3760 AD Soest, de Beaufortlaan 24, 3768 MJ Soest.
Telefoon 02155-10272*. Fax 02155-19282. Telex 43434 stier nl.

boomverzorging lei van dinther

- snoeien van monumentale bomen en lanen- en parkbomen
- jeugdsnoei
- herstel van stormschade
- vellen van moeilijke bomen
- inventarisaties

Grootenhouterstraat 122, 6191 NW Beek
Telefoon 046-377186

30 Organisaties voor dieren- en milieubescherming presenteren zich in deze nieuwe schoolagenda.

Ruim 70 pagina's met informatie zodat je - alleen of in klasverband - mee kunt helpen aan de verbetering van het leefmilieu en het welzijn van dieren.

Bevat tips om energie en dierenleed te besparen.

Bonnetjes om meer (gratis) informatie aan te vragen en talloze suggesties voor spreekbeurten en werkstukken.

De agenda is in kleuren gedrukt op kringlooppapier en heeft veel ruimte voor huiswerk, lesrooster, cijferlijst en andere notities.

ANIMAL SUPPORT SCHOOLAGENDA 1991-1992

De agenda kunt u bij de Bomenstichting bestellen door f 14,95 over te maken op giro: 2108755 van de Bomenstichting te Utrecht onder vermelding van "agenda".

Het bedrag is inclusief verzendkosten.

**f 14,95
BESTEL NU!**

STEUN DE BOMENSTICHTING EN WORDT DONATEUR

- ☐ ik geef mij op als donateur
- ☐ ik meld een nieuwe donateur aan
- ☐ ik geef een jaar donateurschap cadeau aan

De donateur ontvangt zes maal per jaar het tijdschrift Bomennieuws, krijgt korting op uitgaven van de Bomenstichting en kan tweemaal per jaar met de Bomenstichting op excursie.

**De nieuwe
donateur is:**

Mw./Dhr.: _____ Voorl.: _____
Adres: _____
Postcode: _____ Woonplaats: _____
Geb. jaar (alleen invullen bij b, c of d): _____

**Steunt de
Bomenstichting
als:**

- ☐ a) donateur/abonnee voor f _____ (minimaal f 35,- p.j.)
- ☐ b) 65+ donateur voor f _____ (minimaal f 20,- p.j.)
- ☐ c) jeugd-donateur t/m 17 jr. voor f _____ (minimaal f 15,- p.j.)
- ☐ d) student-donateur t/m 25 jr. voor f _____ (minimaal f 20,- p.j.)
- ☐ e) donateur voor het leven voor f _____ (minimaal f 450,-)
- ☐ f) beheerdersabonnement voor f _____ (minimaal f 100,- p.j.)

Ik heb een nieuwe donateur aangemeld en ontvang daarvoor een poster Spreukenboom

Mijn naam is: _____
Adres: _____
Postcode: _____ Woonplaats: _____
* doorhalen wat niet wordt gewenst

Knip uit en vul in

Stuur de kaart vervoegs in een ongefrankeerde envelop naar

**Bomenstichting
Antwoordnummer 9013
3500 ZA UTRECHT**

Nieuwe donateurs ontvangen een introductiekaart. Wilt u wachten met betalen tot ontvangst van de acceptgirokaart.

Aanleg en onderhoud van al uw groen in één hand: kan het eenvoudiger?

Aannemingsbedrijf

Gebr. M. en W. Bron BV zet zich al meer dan 35 jaar in voor de uitbreiding en het behoud van de groene sector.

Aanleg en onderhoud van groenvoorzieningen (bossen, plantsoenen, parken, sportvelden, erfbeplantingen, tuinen, bedrijfsterreinen, natuurreservaten); ■ onderhoud wegbermen en ruwgrasterreinen; ■ boomverzorgingsactiviteiten; ■ verhuur Baverto-takkenkroker (zie foto); ■ verhuur hoogwerkers 11-27 m; ■ stobbenfrezen; ■ leveren en plaatsen van Hitme-boombeschermers; ■ leveren en planten van (grote) bomen; ■ onderhoud watergangen; ■ baggerwerken; ■ bestratingen

Na een oriënterend gesprek zal een op maat gesneden offerte u ervan overtuigen dat u een goede, kostenbesparende keus doet als u Bron uw "groene zorgen" laat overnemen.

BRON

GROENVOORZIENING & BOOMVERZORGING

Gebr. M. en W. Bron b.v., Beemdstraat 16, 4158 EM Deil. Tel. 03457-1644* Fax 03457-1928

COPIJN UTRECHT
ITS B.V.

Handelsonderneming

Verkoop boomverzorgings- en tuinmaterialen, organische meststoffen, biologische gewasbeschermingsmiddelen.

Tel. 030 - 61 08 08 Fax 030 - 61 21 40
Postbus 9177, 3506 GD UTRECHT
Gageldijk 4 F

Beludrain systeem

Om een goede luchtinfiltratie onder verharding mogelijk te maken, is een doorlopende horizontale ENKADRAIN onder het zandcunet te bouwen, die zijdelings onder de verharding uitsteekt.

Afhankelijk van de grootte van de boom is de drainplaat aan te passen.

Hierdoor kan afsterven van de oppervlakkige bewortelingslaag vermeden worden.

BON voor aanvraag documentatie instelling/bedrijf: BN

T.a.v. _____

Adres: _____

Plaats: _____

Deze bon opsturen naar:
Copijn Utrecht I.T.S. bv, Postbus 9177, 3506 GD Utrecht

